

Lemaître

Chateau d'Enghuizen.
à M^{le} B^{de} de Heeckeren.

Lith. de Jobard

CASCADE

bulletin voor tuinhistorie

Jaargang 2014 (23) nummer 2

Johan Philip Posth en zijn werk op Enghuizen bij Hummelo

Arinda van der Does

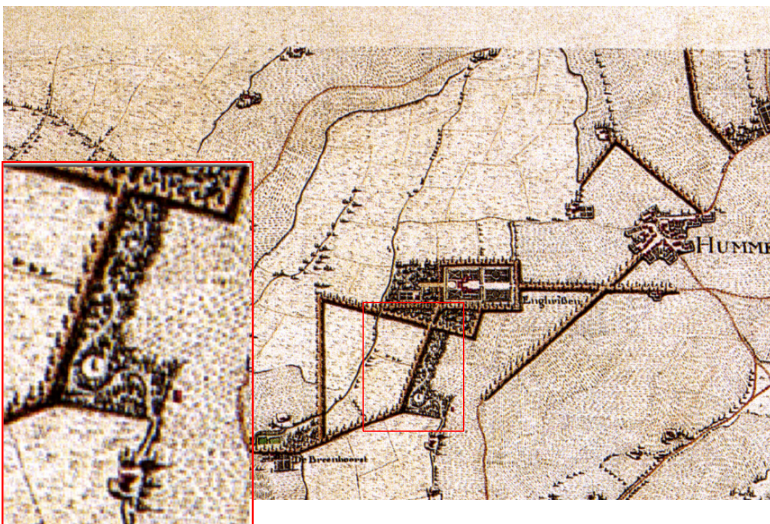
Tot nu toe werd de verlandschappelijking van de aanleg van het huis Enghuizen bij Hummelo toegeschreven aan Hendrik van Lunteren (1780-1848). Inderdaad werd op Enghuizen vanaf 1835 een nieuw huis gebouwd. Volgens Christiaan Kramm werd het park door Hendrik van Lunteren aangelegd, Kramm noemt echter geen jaartal.¹ Aangenomen werd dat Van Lunteren de oude formele aanleg als uitgangssituatie aantrof. Uit nieuw onderzoek blijkt dat de aanleg al voor Van Lunteren werd verlandschappelijkt, mogelijk (mede) door de Duitse (tuin)architect Johan Philip Posth (1763-1831) die in Arnhem woonachtig was.² In deze bijdrage een beknopte uiteenzetting van het werk, aan huis en/of tuin, van Posth op Enghuizen.

Het huis Enghuizen bij Hummelo

Het 'nieuwe' huis Enghuizen (dat rond 1835 werd gebouwd en in 1948 is afgebroken, na in de Tweede Wereldoorlog zware schade te hebben geleden) werd onder Hendrik Jacob Carel Johan baron van Heeckeren van Enghuizen (1785-1862) gebouwd. Hendrik was de zoon van Evert Frederik baron van Heeckeren (1755-1831) en Henriëtte Johanna Susanna Maria gravin van Nassau la Lecq (1764-1810). Rond 1821 had Hendrik op Sonsbeek in Arnhem al een neoclassicistisch huis laten bouwen. In tegenstelling tot wat in 'de literatuur' wordt vermeld is Enghuizen niet door vererving in het bezit van Hendrik gekomen, maar is hij al in 1822 door koop eigenaar geworden, zoals blijkt uit een aantekening van de rentmeester van het goed Enghuizen.³ De werkzaamheden van Posth hebben betrekking op de voorganger van bovengenoemd huis (zie ook de voorzijde van dit bulletin), waar vader Evert Frederik van Heeckeren tot aan zijn dood in 1831 heeft gewoond.

Zowel uit de afbeelding op de voorzijde van dit bulletin uit de twintiger jaren van de negentiende eeuw⁴ als uit afbeeldingen 1 en 2, maar ook uit de boekhouding die door vader Evert Frederik uitstekend werd bijgehouden, is op te maken dat aan het eind van de achttiende en het begin van de negentiende eeuw zowel aan het huis als de tuin werkzaamheden werden verricht. Daarbij werd de tuin zeker al verlandschappelijkt. Dat Johan Philip Posth hier vanaf 1800 (mogelijk eerder) tot 1810 (mogelijk ook daarna) een rol in heeft gespeeld blijkt uit kasboekantekeningen en kwitanties, waaruit hieronder wordt geciteerd.⁵ Helaas wordt niet precies duidelijk welke werkzaamheden aan huis en/of tuin door Posth zijn uitgevoerd. De aanleg en/of verbouwing is/zijn over verschillende jaren daadwerkelijk in delen uitgevoerd getuige de kwitanties uit die jaren. Een kwitantie uit: *1800. Ten Dienste van Den Hoog Welgebooren [papier gescheurd] Den Heer Baron van Heekeren vrij He [papier gescheurd] van Enghuizen & & heft J.P. Posth de volgende dagen op Enghuizen gewerkt per Dag vier Guldens [...] foldan den 20 april 1801 J:P: Posth.*⁶

In de daarop volgende jaren, in elk geval tot en met 1810, is Posth met regelmaat werkzaam op of betrokken bij Enghuizen.⁷ Dat Posth ook hier tekeningen vervaardigde blijkt uit een kwitantie uit 1802: *August, Den 25. een Teekening geleevert f: 10.*⁸ een ontwerp of tekening is echter niet teruggevonden. Waarschijnlijk zijn het de werkzaamheden van Posth die op het kadastraal minuutplan worden weergegeven.

Afb. 1 en 2. De situatie op Enghuizen in circa 1785, zoals weergegeven in de zgn. Hottinger-atlas en bijna 30 jaar later in 1822 op het kadastraal minuutplan.⁹ In het rode kader een detail uit de Hottinger-atlas waaruit blijkt dat eerder al een verlandschappelijking van een deel van de aanleg heeft plaatsgevonden.¹⁰

Ook in 1806 krijgt Posth nog betaald voor zijn werkzaamheden:¹¹ In het kasboek van dat jaar staat vermeld: onder postnummer 95 *Posth Architect 20 gulden*.

Vanaf 1810 krijgt Posth gezondheidsproblemen; in een brief aan Van Heeckeren over een rekening die voldaan moet worden (vanaf Loo verstuurd op 17 juni 1810), schrijft hij: *mij voorneemen waaregewert zelfst in perzon bij Uw Hoog welgebooren! tot Enghuysen de koomen, maar het hollen en vallen mij halfgerandbraakt hebbende zo moet ik de kammer hauden, waarmeede ik de Eer hebbe de zijn. Uw: Hoog Welgebooren! Loo d 17. Juny 1810. onder danier Dienaar JP Posth.*¹²

Noten

¹ Christiaan Kramm, *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders, beeldhouwers, graveurs en bouwmeesters, van den vroegsten tot op onzen tijd*, vierde deel. L-P, Amsterdam 1860, p.1023: 'LUNTEREN (Hendrik van) (...) onder zijne veelvuldige volvoerde werken, kan men de volgende noemen: (...) *Enghuysen bij Hummelo*;' (...).

² Een uitgebreide publicatie over Posth en zijn werk is in voorbereiding en zal verschijnen in de reeks voor de tuingeschiedenis uitgegeven door TuinTerTijd.

³ Gelders Archief, Arnhem (hierna GldA), toeg.nr.: 0389, *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 3, *Kasboek van de rentmeester van Enghuizen, 1786-1789: Enghuiz is overgenomen en gekogt door de heer H.J:K.J: van Heeckeren (zoon van den voormaligen Heer van Engh: E:Fr van Heeckeren) met den 22 Feb. 1800 en twe [sic] en twintig*. Dit kasboek beslaat overigens meer jaren als in de inventaris genoemd.

⁴ GldA, toeg.nr.: 1551, *Topografisch-historische Atlas Gelderland*, inv.nr.: GM 12895, *Chateau d' Enghuizen, 1827-1829*, waarschijnlijk A.F. Lemaître.

⁵ De volledige transcripties van deze kwitanties en correspondentie zullen worden opgenomen in voornoemde publicatie over Posth.

⁶ GldA, toeg.nr.: 0389, *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 242, *Kwitanties van Evert Frederik van Heeckeren* en inv.nr.: 3, *Kasboeken*. Posth werkte in de maanden april en september van dat jaar in totaal 15 ½ dag op Enghuizen.

⁷ GldA, toeg.nr.: 0389. *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 242, *Kwitanties van Evert Frederik van Heeckeren* en inv.nr.: 3, *Kasboeken*, kwitanties uit respectievelijk 1801, 1802 en 1803: *1801 Ten diensten van Den Hoogwelgebooren Heer! Den Heer Baron van Heeckeren Heer van Enghijzen & & heft J:P: Posth de volgende Dagen op Enghuyzen gewerkt per Dag vier Guldens [?] (...) foldan den 12. Febr 1803*. Uit een kwitantie uit 1803: *Ten Diensden van Den Hoog Welgebooren Heer Den Heer Baron van Heeckeren Heer van Enghuyzen & & heft J.P. Posth op Enghuyzen gewerkt per Dag vier Guld (...) foldan den 11. May 1804 J P Posth*.

⁸ GldA, toeg.nr.: 0389, *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 242, *Kwitanties van Evert Frederik van Heeckeren* en inv.nr.: 3, *Kasboeken*.

⁹ watwaswaar.nl, Hummelo, Gelderland, sectie A, blad 02, opgemeten in 1822.

¹⁰ Gebaseerd op speculatie: is dit misschien de aanleg welke men op een ontwerp van Johannes Montsche kan zien, wat wordt bewaard in het huisarchief Ruurlo, ook in bezit van een tak van de familie Van Heeckeren? Zie: Arinda van der Does, *TuinTerTijd I, Johannes Montsche kon zelfs boomen planten daar nimmer boom en stond*, 2012, p. 25.

¹¹ GldA, toeg.nr.: 0389, *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 242, *Kwitanties van Evert Frederik van Heeckeren* en inv.nr. 3, *Kasboeken*.

¹² GldA, toeg.nr.: 0389, *Huis Enghuizen*, inv.nr.: 242, *Kwitanties van Evert Frederik van Heeckeren* en inv.nr.: 3, *Kasboeken*.